

מורשת והנצחה לאירועי שבעה באוקטובר ומלחמת חרבות ברזל

הצעה להחלטה

מחליטים, בהמשך להחלטות ממשלה מספר 1412 מיום 21.2.2010 בעניין העצמת תשתיות מורשת לאומית; מספר 980 מיום 19.10.2023 בעניין הקמת מנהלת לשיקום ולפיתוח חבל התקומה ואוכלוסייתו (להלן – **החלטה 980**; **המנהלת**); מספר 1127 מיום 10.12.2023 בעניין מתווה לתוכנית אסטרטגית רב-שנתית לשיקום ולפיתוח חבל התקומה ואוכלוסייתו וכלים ליישום; ומספר 1699 מיום 17.4.2024 בעניין התוכנית האסטרטגית לשיקום, לחידוש ולפיתוח חבל התקומה ואוכלוסייתו לשנים 2024-2028 (להלן – **החלטה 1699** או **ההחלטה**).

לתקן את החלטה 1699 כדלקמן -

1. בסעיף 3(יז) להחלטה 1699, במקום האמור בסעיף 3.14 סעיף קטן ד' להחלטה 462 יבוא האמור להלן: "להטיל על משרד ראש הממשלה, בתיאום עם מנהלת תקומה, לתכלל את כלל תוכניות ופעולות ההנצחה והזיכרון ובתוך כך לקדם הקמת תאגיד הנצחה לאומי ואתר הנצחה לאומי. לשם כך תקצה מנהלת תקומה למשרד ראש הממשלה 5 מלש"ח בשנת 2024".

מתוך הסכום ששורין במסגרת סעיף 4(ג) להחלטה 1699 ובכפוף לאמור בו, 130 מלש"ח, ייועדו להקמת תאגיד הנצחה לאומי, שיהיה אחראי בין היתר על המשך הטיפול בהקמת אתר הנצחה לאומי, שיוקצו לאחר הקמת התאגיד בחוק ובשים לב למודל ההפעלה שייקבע בנושא זה.

2. בהמשך לאמור בסעיף 2(טז) להחלטה 1699 לקבוע כדלקמן:

א. להטיל על משרד המורשת לקדם תוכנית רב שנתית לשימור ותיעוד ולפיתוח תשתיות מורשת בחבל תקומה ופיתוח עוגני מורשת (להלן – **תוכנית מרחב מורשת**), שתאושר על ידי ועדת היגוי בינמשרדית, שיושב ראשה יהיה מנכ"ל משרד המורשת או מי מטעמו ובהשתתפות נציג משרד ראש הממשלה, נציג מנהלת תקומה, נציג משרד האוצר (להלן – **ועדת היגוי בינמשרדית**), אשר תפעל בשיח עם משרדי הממשלה הרלוונטיים ומול נציגי הרשויות המקומיות. אישור ועדת ההיגוי הבינמשרדית יהיה בין היתר לעניין מודל ההקמה וההפעלה ארוכת הטווח של עוגני מורשת, ויתייחס לעלות הניהול, ההפעלה והאחזקה השוטפים ומקורות מימנם.

לשם כך תקצה מנהלת תקומה למשרד המורשת 160 מלש"ח בפריסה בין השנים 2024-2028, כמפורט להלן בסעיף 3, מתוך התקציבים המנויים בסעיף 2(טז) להחלטה 1699, כאשר מימוש התקציב האמור ייעשה בכפוף לאישור ועדת ההיגוי הבינמשרדית.

בנוסף, יצוין כי מתוך הסכום המשורין במסגרת סעיף 4(ג) להחלטה 1699 ובכפוף לאמור בו, ייועדו 5 מלש"ח להמשך קידום תוכנית מרחב מורשת.

ב. לשם מימוש תפקידו של ארכיון המדינה באיסוף התיעוד הממלכתי של מוסדות המדינה כהגדרתם בחוק הארכיונים התשט"ו-1955, יקים ארכיון המדינה מאגר ארכיוני-דיגיטלי לאומי לשם איסוף, רישום, שימור והנגשה של התיעוד הדיגיטלי הממלכתי של מוסדות המדינה הקשור לאירועי שבעה באוקטובר בחבל התקומה ולמלחמת חרבות ברזל, ובכלל זה עדויות, סרטונים, תצלומים ומסמכים, והכל בכפוף לחוק הארכיונים.

לשם כך, מנהלת תקומה תקצה לארכיון המדינה 10 מלש"ח בפריסה כמפורט להלן בין השנים 2024-2026 מתוך התקציב שבסעיף 2(טז) להחלטה 1699. בנוסף, ככל שתידרש תוספת תקציב לטובת הקמת המאגר הלאומי לאירועי שבעה באוקטובר בחבל תקומה ומלחמת חרבות ברזל כאמור בסעיף זה, 10 מלש"ח נוספים ייעודו לארכיון המדינה מתוך הסכום המשוויין לתאגיד ההנצחה במסגרת סעיף 4(ג) להחלטה 1699 (130 מלש"ח) ובכפוף לאמור בו.

ג. להטיל על משרד ראש הממשלה, בשיתוף מנהלת תקומה, לקדם הפקת תוכן ופעילויות הנצחה לאירועי שבעה באוקטובר ומלחמת חרבות ברזל, בשנת התשפ"ה.

לשם כך, תקצה מנהלת תקומה למשרד ראש הממשלה 5 מלש"ח בשנת 2024 מהתקציבים שבסעיף 2(טז) להחלטה 1699 כאמור, וכן 10 מלש"ח מהתקציבים שבסעיף 3(יז) להחלטה 1699.

3. על אף האמור בנספח ב' להחלטה 1699, התקציבים המנויים בהחלטה זו (לא כולל התקציבים המנויים בסעיף 4(ג) להחלטה 1699), ייפרסו על פני השנים 2024-2028 באופן הבא:

סעיף	2024	2025	2026	2027	2028	סה"כ
1 הנצחה	5	-	-	-	-	5
2א מורשת	32	56	36	25	11	160
2ב ארכיון	2.7	5	2.3			10
2ג פעילויות זיכרון לשנת תשפ"ה	5	10	-	-	-	15
סה"כ תיעוד, הנצחה ומורשת	44.7	71	38.3	25	11	190

ככל שבמהלך יישום ההחלטה יימצא כי נדרש להסיט תקציב בין תחומים וכלי פעולה
המצוינים בהחלטה 1699 ובהחלטה זו, הדבר יעשה בהתאם למנגנון הקבוע בסעיף 4(ד)
להחלטה 1699.

דברי הסבר

רקע כללי

מתקפת הטרור הרצחנית של חמאס על מדינת ישראל בחג שמחת תורה המיטה אסון על מדינת ישראל בכלל ועל חבל התקומה ותושביו בפרט. לצד רגעי הכאב והאובדן, התגלו גם סיפורי גבורה ותושייה יוצאי דופן, המשמשים כעדות לעוצמת הרוח הישראלית ולחוסן האנושי. סיפורים אלה, יהיו אבן יסוד בעיצוב דמותה של מדינת ישראל לדורות הבאים.

שימור הזיכרון, תיעוד ופיתוח המורשת מהותיים לשיקום היישובים ולפיתוחם, והם בעלי משקל רב בשיקומה של החברה הישראלית ובהתאוששותה. ההנצחה והזיכרון תורמים לחיזוק החוסן האנושי, הקהילתי, האזורי והלאומי, וכן לחיזוק הסולידריות והלכידות הלאומית והבינלאומית. הזיכרון והמורשת של אירועים אלו ושל המלחמה הבאה בעקבותיהם יהפכו למצפן ערכי, המכוון את מדינת ישראל אל עבר עתיד מחוזק, מאוחד ואיתן. על כן דרושה תוכנית רחבה וארוכת טווח לתיעוד אירועי שבעה באוקטובר ומלחמת חרבות ברזל והנצחתם במסגרת לאומית.

משרד ראש הממשלה

כאמור לעיל, חג שמחת תורה ומתקפת הטרור שאירעה בו ייזכרו כאירוע לאומי. על כן דרושה תוכנית רחבה וארוכת טווח להנצחה לאומית של אירועים אלה ושל מלחמת חרבות ברזל. במסגרת סעיף 3(יז) להחלטה 1699 הוחלט כי משרד ראש הממשלה יפעל, בתיאום עם מנהלת תקומה, לקידום הקמת אתר הנצחה לאומי להנצחת הנופלים והנרצחים. בנוסף, בנספח ג' להחלטה 1699 נקבע כי במסגרת כלי הפעולה המשלימים שיובאו לבחינה ולאישורה של הממשלה נכלל הקמת תאגיד הנצחה לאומי ומימוש פעילות ההנצחה לרבות בהקמת מרכז הנצחה.

במסגרת החלטה זו מוצע להבהיר כי משרד ראש הממשלה יפעל בתיאום עם מנהלת תקומה, לתכלול של כלל התוכניות ופעולות ההנצחה והזיכרון הממשלתיות, כל משרד ממשלתי בהתאם לסמכויותיו ולתחומי פעילותו, וכן יקדם תוכניות ופעולות לשם כך, לרבות באמצעות הקמת תאגיד הנצחה לאומי. עוד מוצע כי לטובת כך תקצה המנהלת למשרד ראש הממשלה 5 מלש"ח בשנת 2024, וזאת במסגרת התקציב שהוקצה בסעיף 3(יז) להחלטה 1699.

יצוין כי ביום 09.04.2024 פורסם להערות הציבור תזכיר חוק חידוש ופיתוח חבל התקומה, התשפ"ד-2024, שבין עיקריו נכללת "אסדרת נושא ההנצחה והזיכרון של אירועי שבעה באוקטובר באמצעות קביעת יום זיכרון ממלכתי; הקמת תאגיד נפרד שיפעיל מרכז הנצחה לנופלים ולנרצחים במתקפת הטרור, ולישובים והקהילות שספגו פגיעה מאירועי המתקפה, ויפעל באמצעות מועצה שתורכב מנציגים של גורמים רלוונטיים – במשרדי הממשלה, ביישובי החבל, בציבור, ובגופי ההצלה". בימים אלה מתקיימת עבודת תיאום ממשלתית לצורך המשך קידום תזכיר החוק. עבודת המטה הממשלתית בנושא ההנצחה והזיכרון תיעשה בתיאום עם משרדי הממשלה הרלוונטיים. כל זאת בכפוף להליכי החקיקה של הצעת החוק הנזכרת לעיל.

בסעיף 2(טז) להחלטה 1699 נקבע כי נושא מרחב המורשת לחבל התקומה ופיתוח עוגני מורשת לצורך תיעוד אירועי שבעה באוקטובר והנצחתם יגובש בהמשך ויובא להחלטת ממשלה נוספת. התקציב בסך 175 מלש"ח ישוריין על ידי המנהלת לצורך כך.

כעת מוצע כי התקציב שבסעיף 2(טז) יוקצה כמפורט בהחלטה זו - למשרד המורשת להמשך יישום תוכנית 'מרחב מורשת' ולארכיון המדינה לצורך הקמת מאגר ארכיוני-דיגיטלי לאומי שבו יישמר כל התיעוד הממלכתי של האירועים; ולמשרד ראש הממשלה לשם פעילות הנצחה לאירועי שבעה באוקטובר ומלחמת חרבות ברזל בשנת התשפ"ה.

בפרט, ביחס לפעילות המוטלת על משרד ראש הממשלה - קיים צורך לקיום פעילות והפקת תוכן לצורך הנצחת אירועי שבעה באוקטובר ומלחמת חרבות ברזל בשנת התשפ"ה, וזאת נוכח הצורך הקיים בפעילויות הנצחה בעת הזו. על כן, מוצע לקבוע כי מנהלת תקומה תקצה תקציב למשרד ראש הממשלה בסך 5 מלש"ח בשנת 2024, וכן 10 מלש"ח בשנת 2025. כפי שמפורט בהקשר לסעיף משרד המורשת, ההנצחה מהותית לשיקום ישובי חבל התקומה וקהילותיו. במהלך הזמן שחלף התחזקה ההבנה של הקשר בין הנצחת אירועי השבעה באוקטובר ומלחמת חרבות ברזל לבין שיקום תושבי חבל התקומה, כפי שעלה משיחות עם משפחות ודיונים בוועדות הכנסת בעניין זה. על כן, יש צורך בהסטת תקציבים לטובת פעילויות הנצחה בשנים 2024 ו-2025.

ארכיון המדינה

ארכיון המדינה שבמשרד רה"מ יקים, בהתאם לסמכויותיו המפורטות בחוק הארכיונים, התשט"ו - 1955, מאגר ארכיוני-דיגיטלי לאומי של כל התיעוד הממלכתי לעניין החלטה זו, ובכלל זה ריכוז, איסוף, שמירה, שימור והנגשה של מסמכי מדינה, ובהם תצלומים, סרטונים, תוכניות, עדויות ועוד, הקשורים לאירועי שבעה באוקטובר בחבל תקומה ולמלחמת חרבות ברזל.

יצוין כי בנוסף לפעולות ארכיון המדינה כאמור לעיל, משרד המורשת אישר ביצוע פרויקט באמצעות הספרייה הלאומית לאיסוף, שימור ארוך טווח והנגשת חומרים תיעודיים קיימים ועתידיים מגופים שאינם מוסדות ממלכתיים וזאת באמצעות מאגר דיגיטלי לאומי מרכזי לאירועי השבעה באוקטובר ומלחמת חרבות ברזל. הואיל וארכיון המדינה עוסק כאמור באיסוף כל התיעוד הממלכתי לעניין החלטה זו, גנות המדינה או מי מטעמה תצטרף לוועדת ההיגוי שמלווה את פרויקט משרד המורשת לצורך תיאום ומניעת כפל פעילות.

משרד המורשת

תהליך התיעוד וחומרי ההנצחה והמורשת מהותיים לשיקום היישובים ולפיתוחם, והם בעלי משקל רב בשיקום חבל התקומה והנגב המערבי, בשיקום הקהילות ובהתאוששות מטרומה¹.

¹ עפ"י דוח מרכז שמואל נאמן והטכניון "הביתה – אבני דרך בגיבוש מדיניות שיבת התושבים לבתיהם עם שוך הקרבות", ינואר 2024, מתוארות פעולות התיעוד, ההנצחה והמורשת כרכיב מפתח בשיבה הביתה: "מוקד זה פעמים רבות (ראו למשל אנדרטת אסון המסוקים) בסיס של ימי עיון, שיח וגיבוש הדרגתי של נרטיב אשר מסייע לארגן את האירועים לכדי סיפר שיש בו משום הריפוי" וכן כי נרטיבים מעניקי משמעות הינם "יצרני חוסן אפקטיביים".

שימור הזיכרון ותיעוד המורשת ופיתוחה תורמים לחיזוק החוסן האישי, הקהילתי, האזורי והלאומי וכן לחיזוק הסולידריות הפנימית והבינלאומית. ההרס הרב שהותירו אירועי שבעה באוקטובר מחייבים פעולות תיעוד ושימור כחלק מהליך השיקום והבנייה מחדש.

התפיסה המרחבית של המורשת תאפשר לתת מקום לאירועים ולסיפורים האישיים שהתרחשו במרחב הנגב המערבי מראשית הציונות ועד לאירועי שבעה באוקטובר, תתייחס לריבוי צירי תוכן ואתרים מגוונים בתוך הישובים ובשטחים הפתוחים בחבל, ותהווה תשתית לתיאום ולשותפות בין הגורמים הרבים. כל זאת תוך יצירת איזון בין הנצחה, זיכרון ומורשת, לבין שיקום, פיתוח צמיחה וחזרה לחיי חוסן קהילתיים.

מאז שנת 2020 מקדם משרד המורשת מדיניות מרחבית. הכוונה במרחב מורשת היא ל"תכנית בעלת תפיסה מרחבית המתכללת מספר מיזמי מורשת במרחב גיאוגרפי מסוים ומייצרת קשרים מגוונים פיזיים, דיגיטליים, או אחרים בין מיזמי המורשת באותו מרחב".² תכנית מרחב המורשת כוללת איסוף ממצאים, תיעוד, שימור ושיקום מבנים בעלי חשיבות היסטורית, ובכלל זאת: תיעוד יישובי חבל התקומה ומיפוי המורשת טרום האירועים ובמהלכם, טיפול בפגיעות באתרי מורשת (שימור והצלה) וקידום תכנון ראשוני לעוגנים ראשיים ומשניים.

תהליך גיבוש מרחב המורשת ותוכנית העבודה יתקיים בשיתוף משרד ראש הממשלה ומנהלת תקומה ובשיח עם הגופים הממשלתיים העוסקים בנושא המורשת, לרבות המשרד לביטחון לאומי וגופיו וכן עם נציגי הרשויות המקומיות.

נתונים כלכליים וההשפעה על משק המדינה

כמפורט בהחלטה

תקציב

כמפורט בהחלטה

השפעת ההצעה על מצבת כח האדם

כמפורט בהחלטה

עמדת שרים אחרים שההצעה נוגעת לתחום סמכותם

שר המורשת – תומך

שר החינוך – מתנגד

החלטות קודמות של הממשלה בנושא

החלטה מספר 462 מיום 20.4.2023

² ראו קול קורא משנת 2021 למיזמי מורשת מוחשית - <https://www.gov.il/BlobFolder/rfp/moreshet2021-2026/he/%D7%A7%D7%95%D7%9C%20%D7%A7%D7%95%D7%A8%D7%90%20%D7%9E%D7%95%D7%A8%D7%A9%D7%AA%20%D7%9E%D7%95%D7%97%D7%A9%D7%99%D7%AA.pdf>

החלטה מספר 980 מיום 19.10.2023

החלטה מספר 1127 מיום 10.12.2023

החלטה מספר 1699 מיום 17.4.2023

עמדת היועץ המשפטי של המשרד יוזם ההצעה

מצורפת חוות דעת של היועצת המשפטית של משרד ראש הממשלה

סיווגים

סיווג ראשי: 01 ביצועי

תחום פעולה עיקרי: 02 חברה וכלכלה

מגיש: ראש הממשלה

ה' באלול התשפ"ד

08 בספטמבר 2024

היועצת המשפטית

ירושלים, ג' באלול התשפ"ד
6 בספטמבר 2024
סימוכין: 2409524238

חוות דעת משפטית נלווית להצעת החלטה לממשלה

נושא הצעת ההחלטה: מורשת והנצחה לאירועי שבעה באוקטובר ומלחמת חרבות ברזל.

תמצית ההצעה בהתייחס להיבטיה המשפטיים:

בהחלטת ממשלה מספר 1699 מיום 17.4.2024 בעניין "התוכנית האסטרטגית לשיקום, לחידוש ולפיתוח חבל התקומה ואוכלוסייתו לשנים 2028-2024 ותיקון החלטות ממשלה" (להלן – **החלטה 1699**) נקבעה התוכנית האסטרטגית לשיקום, לחידוש ולפיתוח חבל התקומה ואוכלוסייתו לשנים 2028-2024. בסעיף 2(טז) להחלטה 1699 נקבע כי "נושא מרחב המורשת לחבל התקומה ופיתוח עוגני מורשת לצורך תיעוד והנצחת אירועי ה-7.10 יגובש בהמשך ויובא להחלטת ממשלה נוספת. התקציב בסך 175 מלש"ח ישוריין על ידי המנהלת לצורך כך".

בנוסף בסעיף 3(יז) להחלטה 1699 נקבע כי להחלטת ממשלה מספר 462 מיום 20.04.2023 בעניין "תוכנית לחיזוק החוסן האזרחי בשדרות וביישובי "עוטף רצועת עזה" לשנים 2023 - 2024" יתווסף לסעיף 3.14 סעיף קטן (ד) שלפיו "משרד ראש הממשלה יפעל, בתיאום עם מנהלת תקומה לקידום הקמת אתר הנצחה לאומי להנצחת הנופלים והנרצחים. לשם כך תקצה המנהלת 15 מלש"ח בשנת 2024".

כמו כן, בהתאם לסעיפים 1(ב) ו-4(ג) להחלטה 1699 נקבע כי למנהלת ישורינו 5 מיליארד ₪ לטובת יישום רכיבי התוכנית שנוגעים להיבטי פיתוח כלכלי-חברתי לשנים 2028-2025. זאת, בכפוף לקבלת החלטת ממשלה בהתאם לחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התוכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010), התשס"ט-2009 (עדיפות לאומית) (להלן – **חוק עדיפות לאומית**) או הוראת חוק פרטנית אחרת שתסדיר היבטים אלו ביחס לחבל התקומה, לעניין אופן ההקצאה, בהתאם להוראות חוק יסודות התקציב ובכפוף לכל דין.

כעת בהמשך לאמור בסעיף 2(טז) להחלטה 1699 לאחר עבודת מטה בעניין תיעוד, הנצחה ומורשת, מוצע לתקן את הקבוע ביחס לנושאים אלה בהחלטה 1699, כמפורט להלן:

(1) לתקן את סעיף 3(יז) להחלטה 1699 כך שיוטל על משרד ראש הממשלה, בתיאום עם מנהלת תקומה, לתכלל את כלל תוכניות ופעולות ההנצחה והזיכרון ובתוך כך לקדם הקמת אתר הנצחה לאומי. כמצוין בדברי ההסבר, ביום 9.4.24 פורסם להערות הציבור תזכיר חוק חידוש ופיתוח חבל התקומה, התשפ"ד-2024, שבין עיקריו נכללת "אסדרת נושא ההנצחה והזיכרון של אירועי ה-7 באוקטובר". לנוכח האמור, כל פעולה הנוגעת לפעולות הנצחה תיעשה בשים לב להליכי החקיקה של תזכיר החוק, ובפרט להקמת תאגיד הנצחה סטטוטורי במסגרתו.

היועצת המשפטית

- (2) מוצע להטיל על משרד המורשת לקדם תוכנית רב שנתית לשימור, תיעוד ופיתוח תשתיות מורשת בחבל תקומה ופיתוח עוגני מורשת, בשיתוף משרד ראש הממשלה ומנהלת תקומה ובתיאום עם משרדי הממשלה הרלוונטיים ומול נציגי הרשויות המקומיות.
- (3) מוצע להטיל על ארכיון המדינה להקים מאגר ארכיוני-דיגיטלי לאומי עבור התיעוד הדיגיטלי הממלכתי של מוסדות המדינה בכל הקשור לאירועי שבעה באוקטובר בחבל התקומה ולמלחמת חרבות ברזל.
- (4) מוצע להטיל על משרד ראש הממשלה, בשיתוף מנהלת תקומה, לקדם פעילויות והפקת תוכן לקראת יום הזיכרון לאירועי שבעה באוקטובר ומלחמת חרבות ברזל בשנת התשפ"ה.

כן מוצע להסדיר את ההיבטים התקציביים של הצעת ההחלטה, וזאת באמצעות שינוי פריסת התקציבים המנויים בהחלטה 1699 בהתאם למפורט בהצעה. עוד מוצע לקבוע ייעודים לחלק מהתקציב שבסעיף 4(ג) להחלטה 1699, וזאת בהתאם לכלי הפעולה המפורטים בנספח ג' להחלטה 1699 ובכפוף לתנאים שבסעיפים 1(ב) ו-4(ג) להחלטה 1699 ובכללם קבלת החלטת ממשלה נוספת.

קשיים משפטיים, ככל שישנם, ודרכי פתרון:

הצעת ההחלטה אינה מעוררת קשיים משפטיים.

עמדת היועצים המשפטיים של משרדים אחרים שהצעת ההחלטה נוגעת להם:

הצעת ההחלטה הופצה לגורמים הרלוונטיים במחלקת ייעוץ וחקיקה שבמשרד המשפטים ולייעוץ המשפטי של משרד המורשת, משרד האוצר, משרד הביטחון, המשרד לשוויון חברתי וקידום מעמד האשה, משרד החינוך, משרד העבודה, המשרד לביטחון לאומי, משרד התרבות והספורט, מנהלת תקומה וארכיון המדינה, והערות משפטיות שהתקבלו הוטמעו בנוסח.

עמדת היועצים המשפטיים של המשרדים שהשרים העומדים בראשם מגישים את ההצעה:

בשים לב לאמור לעיל, אין מניעה משפטית לאשר את הצעת ההחלטה.

 שלומית ברנע פרגו, עו"ד
 היועצת המשפטית